

Ляднова О.В.

Державне некомерційне підприємство

«Державний університет «Київський авіаційний інститут»

ПРИНЦИПИ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ АДМІНІСТРАЦІЙ

Мета статті полягає у визначенні та розкритті принципів адміністративно-правового регулювання військових адміністрацій. Методи дослідження: дана наукова стаття була написана із залученням загальнонаукових та спеціально юридичних методів пізнання, таких як системно-функціональний та діалектичний методи. Результати: визначено поняття головного концепту цього наукового дослідження – принципів адміністративно-правового регулювання діяльності військових адміністрацій та запропоновано диференціацію цих принципів на загальні та спеціальні. До загальних принципів адміністративно-правового регулювання діяльності військових адміністрацій запропоновано віднести принципи верховенства права, законності, юридичної визначеності, заборони свавілля, дотримання прав людини, заборони дискримінації, рівності перед законом, пріоритету прав і свобод людини, відповідальності, належного врядування, прозорості та підзвітності. В свою чергу в перелік спеціальних принципів адміністративно-правового регулювання діяльності військових адміністрацій запропоновано включити принцип пріоритету національної безпеки, принцип динамічності управління, принцип централізації, принцип пропорційності, принцип тимчасовості та принцип доцільності. Розкрито сутність спеціальних принципів адміністративно-правового регулювання діяльності військових адміністрацій. При цьому наголошено на відсутності чітко визначеного переліку принципів, на яких має ґрунтуватися діяльність військових адміністрацій.. Обговорення: звісно запропонований перелік принципів потребує подальшого дослідження та має надзвичайно важливе значення для регулювання діяльності військових адміністрацій, а отже результативності державного управління в умовах військового стану в цілому. Запропонована в дослідженні диференціація принципів дозволяє систематизувати адміністративно-правові засади діяльності військових адміністрацій, сприяє підвищенню ефективності їх діяльності та забезпеченню правової визначеності в умовах воєнного стану. В свою чергу спеціальні принципи виступають основою для організації подальшої аналітичної роботи, що сприятиме розвитку адміністративного права та покращенню функціонування системи державного управління в умовах надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: принципи, принципи права, адміністративно-правове регулювання, військові адміністрації, правовий режим воєнного стану.

Постановка проблеми. Указом Президента України від 24 лютого 2022 року № 64/2022 «Про введення воєнного стану в Україні» [1] через військову агресію Російської Федерації проти України з 24 лютого 2022 року в країні був введений воєнний стан та почав діяти спеціальний закон – Закон України «Про правовий режим воєнного стану» [2].

Введений режим воєнного стану обумовив зміни звичайного порядку функціонування низки суб'єктів владних повноважень. Зокрема одним із перших рішень Президента України після проголошення режиму воєнного стану на території України було утворення обласних та районних військових адміністрацій, у зв'язку з утворенням яких обласні державні адміністрації та районні

державні адміністрації набули статусу відповідних військових адміністрацій [3]. З набуттям статусу військових адміністрацій обласним та районним державним адміністраціям надані спеціальні повноваження необхідні для відвернення загрози, відсічі збройної агресії та забезпечення національної безпеки, усунення загрози небезпеки державній незалежності України, її територіальній цілісності.

Крім цього Президентом України прийняті рішення про утворення абсолютно нових тимчасових державних органів – військових адміністрацій населених пунктів. Військові адміністрації населених пунктів утворюються в межах територій територіальних громад, у яких сільські, селищні, міські ради та/або їхні виконавчі органи,

та/або сільські, селищні, міські голови не здійснюють покладені на них Конституцією та законами України повноваження, а також в інших випадках, передбачених цим Законом [2]. З моменту утворення військові адміністрації населених пунктів поряд з повноваженнями щодо заходів правового режиму воєнного стану, наділяються власними повноваженнями, які в певній мірі дублюють повноваження органів місцевого самоврядування, таким чином перебираючи на себе частину повноважень органів місцевого самоврядування.

Військові адміністрації є тимчасовими державними органами, які можуть утворюватися на територіях, на яких введено воєнний стан для забезпечення дії Конституції та законів України, забезпечення разом із військовим командуванням запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, оборони, цивільного захисту, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян [2].

Військові адміністрації абсолютно нові органи публічної адміністрації, займають важливе місце у системі органів державної влади в умовах воєнного стану. Саме на військові адміністрації покладається обов'язок із забезпечення дії Конституції та законів України, охорони прав, свобод і законних інтересів громадян, підтримання правопорядку, захисту державного суверенітету та забезпечення життєдіяльності суспільства на територіях, на яких введено воєнний стан та саме ці державні органи безпосередню відіграють ключову роль із запровадження та забезпечення заходів правового режиму воєнного стану.

Військові адміністрації, як суб'єкти публічної влади є доволі специфічними державними органами, по-перше вони носять тимчасовий характер, строк існування їх обмежується дією воєнного стану та 30 днями після його припинення чи скасування; по-друге військові адміністрації здійснюють повноваження в порядку, визначеному законами України для здійснення повноважень відповідних місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування, а також з урахуванням особливостей, встановлених Законом України «Про правовий режим воєнного стану» [2]. Цей закон наділяє зазначені тимчасові державні органи спеціальними владними повноваженнями з державного управління, у конкретно визначених адміністративно-територіальних одиницях, та з запровадження заходів правового режиму воєнного стану, що обумовлюється тимчасовим обмеженням конституційних прав і сво-

бод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб.

Важливим є те, що начальник військової адміністрації за певних обставин може бути одноособово наділений дискреційними повноваженнями притаманними органам місцевого самоврядування. Так у разі утворення обласної або районної військової адміністрації, тимчасової окупації або оточення адміністративного центру області або прийняття Верховною Радою України відповідного рішення виконавчий апарат такої районної та обласної ради переходить в підпорядкування начальнику відповідної військової адміністрації, начальник може увільняти від виконання посадових обов'язків працівників виконавчого апарату такої районної або обласної ради. Також саме до одноособових повноважень начальника відповідної районної або обласної військової адміністрації переходять повноваження зі здійснення управління об'єктами спільної власності територіальних громад таких району або області [2].

У випадку військових адміністрацій населених пунктів Верховна Рада України може прийняти рішення про одноособове здійснення повноважень сільської, селищної, міської ради, її виконавчого комітету, сільського, селищного, міського голови начальником відповідної військової адміністрації. При цьому апарат сільської, селищної, міської ради та її виконавчого комітету, інші виконавчі органи, комунальні підприємства, установи та організації відповідної територіальної громади підпорядковуються безпосередньо начальнику відповідної військової адміністрації [2].

З правової точки зору така конструкція приводить до централізації влади та відступу від принципу колегіальності, що традиційно характерний для місцевого самоврядування. Звісно централізація публічної влади на місцях обумовлена критичними обставинами жорсткої війни, необхідністю забезпечення життєдіяльності громад та оперативного прийняття рішень.

Мельник Р. С., досліджуючи адміністративно-правовий статус військових адміністрацій в Україні, слушно зазначив, функціонально-управлінське навантаження військових адміністрацій є особливим, передбачає конкретні владні дії у межах загального напрямку державно-владної діяльності. Поряд із цим, наголосив, що застосування повноважень військовими адміністраціями в умовах правового режиму воєнного стану створює певні передумови для порушення прав і свобод громадян навіть в умовах конституційно визначених обмежень правового статусу особи [4 с. 104].

Наділення військових адміністрацій та їх начальників дискреційними повноваженнями у прийнятті рішень, в умовах воєнного стану має передбачати механізми запобігання зловживанню ними. Цей механізм повинен забезпечувати, захист особи від свавільного втручання органів державної влади у її права і свободи та наявність можливості у особи передбачати дії цих органів.

Критично важливим є забезпечення балансу між ефективним урядуванням в умовах протистояння військовій агресії та недопущенням зловживання владою державними органами при здійсненні ним повноважень.

Діяльність військової адміністрації, як і будь якого державного органу повинна ґрунтуватися на принципах взаємопов'язаних та орієнтованих на охорону прав, свобод і законних інтересів громадян покликаних на забезпечення ефективності функціонування державного органу та його посадових осіб при здійсненні ними повноважень.

Водночас слід зазначити, що в спеціальному законі, що регламентує діяльність військових адміністрацій не зазначені принципи на яких повинна ґрунтуватися діяльність військових адміністрацій. Зважаючи на відсутність прямого нормативного закріплення в законодавстві принципів адміністративно-правового регулювання діяльності військових адміністрацій існує нагальна потреба у визначенні цих принципів з урахуванням сучасної теоретичної концепції адміністративної діяльності, чинного законодавства та специфіки повноважень військових адміністрацій в умовах воєнного стану.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. На сьогодні чимало досліджень присвячено принципам адміністративно-правового регулювання. Це актуальне питання було предметом аналізу таких вчених, як В.Б. Аверьянов, Ю.П. Битяк, Т.О. Гуржій та Ю.В. Бодров, В.В. Галунько та ін, Н.І. Дідик, Т.М. Кравцова та А.В. Солонар, В.Ю. Оксін тощо. Проте принципи адміністративно-правового регулювання військових адміністрацій не досліджувались вченими. У світлі цього постає необхідність дослідити зазначену правову категорію.

Постановка завдання. Мета статті полягає у визначенні та розкритті принципів адміністративно-правового регулювання військових адміністрацій.

Виклад основного матеріалу. Щоб визначити принципи адміністративно-правового регулювання діяльності військової адміністрації необхідно дослідити категорію «принцип».

Спочатку звернемось до етимології терміну принцип. Принцип з французької мови *principe* «початок, першооснова; принцип» походить від латинського *principium*, пов'язаного з *princeps* «перший; головний», що виникло з **prīmō-sarūs* «який займає перше місце» [5 с. 574].

Великий тлумачний словник сучасної української мови надає наступні визначення терміну «принцип»:

1) основне вихідне положення якої-небудь наукової системи, теорії, ідеологічного напрямку, основний закон якої-небудь точної науки;

2) особливість, покладена в основу створення або здійснення чого-небудь, спосіб створення або здійснення чогось, правило, покладене в основу діяльності якої-небудь організації, товариства і т. ін;

3) переконання, норма, правило, яким керується хто-небудь у житті, поведінці [6 с. 1125].

У Філософському енциклопедичному словнику дають наступне визначення «принципу»:

1) першопочаток, те що лежить в основі певної сукупності фактів, теорії, науки. В європейській філософії принцип почали тлумачити здебільшого як категорію теоретико-пізнавальну на основі розрізнення того, що лежить в основі дійсності. В подальшому розуміння принципу переміщується у сферу логічного виразу пізнання. Принцип стає центральним поняттям, основоположною ідеєю, що пронизує певну систему знання і субординує його. У межах теоретичного знання принцип означає вимогу розгортання самого знання у систему, де всі теоретичні положення логічно пов'язані між собою і впливають певним чином одне з одного. Будь-яка теоретична система знання ґрунтується на принципах, пов'язаних між собою:

2) внутрішні переконання людини, ті практичні, моральні й теоретичні засади, якими вона керується в житті, в різноманітних сферах діяльності [7 с. 519].

Проаналізувавши вищевикладене можна зробити висновок, що принцип це фундаментальна ідея, вихідне положення, покладене в основу поведінки, знання та діяльності.

Принципи є підставою права, містяться у його змісті, виступають як орієнтири у формуванні права, відбивають сутність права та основні зв'язки, які реально існують у правовій системі. У принципах зосереджено світовий досвід розвитку права, досвід цивілізації. Тому принципи права можна назвати стрижнем правової матерії. Принципи права мають історичний характер.

Вони є плодом багатовікового розвитку людства, результатом осмислення закономірностей розвитку суспільства в цілому, втілення їхніх демократичної та гуманістичної традицій. Призначення принципів права: – здійснювати узагальнене закріплення засад суспільного ладу; – забезпечувати однотипне формулювання норм права; – забезпечувати їх вплив на суспільні відносини шляхом правового регулювання та інших видів правового впливу [8 с. 221].

В.В. Береза виокремив такі ключові ознаки принципу як правової категорії: по-перше, за своєю сутністю принципи – це узагальнена теоретична інтерпретація законів і закономірностей об'єктивного розвитку тих чи інших суспільних відносин; по-друге, принципи безпосередньо чи опосередковано відображені в чинному законодавстві [9 с. 45].

Деякі науковці в галузі права тлумачать принципи права як керівні засади (ідеї), що визначають спрямованість і зміст правового регулювання суспільних відносин. Значення принципів права полягає в тому, що вони концентровано відображають найсуттєвіші ознаки права, є його квінтесенцією та сутністю [10 с. 12].

На думку деяких авторів принципи адміністративного права – це найбільш загальні та стабільні вимоги, об'єктивно зумовлені засади, на яких базується адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації з метою забезпечення права, свобод і законних інтересів приватних осіб, нормального функціонування громадянського суспільства та держави [11 с. 45].

З наукового погляду Мельника Р.С. та Бевзенка В.М. принципами адміністративного права є основні ідеї, положення, вимоги, що характеризують зміст адміністративного права, відображають закономірності його розвитку і визначають напрями та способи адміністративно-правового регулювання суспільних відносин. Науковцями слушно зазначено, що принципи адміністративного права не є константою, вони розвиваються одночасно з розвитком адміністративного права. Принципи адміністративного права займають щодо норм адміністративного права панівне становище. Вони є свого роду меганормами, на підставі яких мають розвиватися «звичайні» норми адміністративного права [12 с. 65].

Військові адміністрації це тимчасові державні органи, що відіграють ключову роль в умовах військового стану у суспільних відносинах, які є предметом адміністративно-правового регулювання адміністративного права. Таким чином

принципи адміністративного права, як галузеві принципи слугують підґрунтям адміністративно-правового регулювання діяльності військових адміністрацій, які визначають зміст, спрямованість та межі правового впливу у сфері публічного управління.

Науковці Гуржій Т.О. та Бодров Ю.В. проаналізувавши найбільш відомі та поширені дефініції поняття “принципи адміністративно-правового регулювання” та запропонували підхід, згідно з яким принципи адміністративно-правового регулювання розглядаються як: основоположні ідеї, на яких ґрунтуються розвиток і функціонування адміністративного права та всіх його інститутів, система адміністративно-правових відносин, реалізація прав, свобод і законних інтересів їх учасників, правотворча та правозастосовна діяльність суб'єктів публічної влади [13 с. 41].

Резюмуючи слід зазначити, що здійснення повноважень військовими адміністраціями, виконання покладених на них завдань та функцій в першу чергу повинно ґрунтуватися на об'єктивно обумовлених основоположних ідеях та закономірностях, які складають принципи адміністративно-правового регулювання діяльності.

З огляду на зазначене вище, принципами адміністративно-правового регулювання діяльності військових адміністрацій слід вважати об'єктивно обумовлені основоположні ідеї та закономірності, що детермінують зміст, напрямок та межі діяльності військових адміністрацій при реалізації ними повноважень відповідних місцевих державних адміністрацій та органів місцевого самоврядування та при запровадженні і здійсненні, в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, заходів правового режиму воєнного стану.

Керуючись отриманою вище тезою пропонуємо проаналізувати норми основоположних нормативно-правових актів, які прямо або опосередковано формують принципи адміністративно-правового регулювання діяльності військових адміністрацій. Для здійснення результативного аналізу принципів адміністративно-правового регулювання діяльності військових адміністрацій пропонуємо упорядкувати від більш абстрактних до конкретних та класифікувати на загальні та спеціальні.

Звісно основоположним нормативним актом, який обумовлює загальні принципи діяльності військових адміністрацій, як державних органів є Конституція України [14]. В Основному Законі

визначені загальні принципи, що є основою для всієї правової системи країни.

Законом України «Про місцеві державні адміністрації» закріплені такі принципи діяльності місцевих державних адміністрацій як відповідальність перед людиною і державою за свою діяльність, верховенство права, законність, пріоритетність прав людини, гласність та поєднання державних і місцевих інтересів [15].

Відповідно до положень Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» місцеве самоврядування в Україні здійснюється на принципах народовладдя, законності, гласності, колегіальності, поєднання місцевих і державних інтересів, виборності, правової, організаційної та матеріально-фінансової самостійності в межах повноважень, визначених цим та іншими законами, підзвітності та відповідальності перед територіальними громадами їх органів та посадових осіб, державної підтримки та гарантії місцевого самоврядування та судового захисту прав місцевого самоврядування [16].

Закон України «Про оборону України» регламентує, що визначаючи способи забезпечення власної безпеки у процесі підготовки держави до оборони та під час воєнних дій, Україна додержується принципів і норм міжнародного права, враховує законні інтереси безпеки інших держав [17].

Мобілізаційна підготовка та мобілізація, як зазначається в Законі України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію», здійснюються на основі принципів централізованого керівництва, завчасності, плановості, комплексності і погодженості, персональної відповідальності за виконання заходів щодо мобілізаційної підготовки та мобілізації, додержанні прав підприємств, установ і організацій та громадян; гарантованій достатності, науковій обґрунтованості та фінансовій забезпеченості [18].

До основних принципів функціонування національної системи захисту критичної інфраструктури Закон України «Про критичну інфраструктуру» відносить єдність методологічних засад, координованість, державно-приватне партнерство, безпека, захист та охорона інформації з обмеженим доступом, міжнародне співробітництво [19].

Проаналізувавши положення нормативно-правових актів до загальних принципів адміністративно-правового регулювання діяльності військових адміністрацій слід віднести наступні принципи:

- принцип верховенства права;
- принцип законності;
- принцип юридичної визначеності;
- принцип заборони свавілля;
- принцип дотримання прав людини;
- принцип заборони дискримінації;
- принцип рівності перед законом;
- принцип пріоритету прав і свобод людини;
- принцип відповідальності;
- принципи належного врядування;
- принцип прозорості та підзвітності.

Однак у надзвичайних умовах війни дієвість перелічених загальних принципів може бути обмежена необхідністю швидкого реагування та впровадження жорстких заходів безпеки для забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури або здійснення заходів правового режиму воєнного стану. У зв'язку з цим доцільним буде виокремити низку спеціальних принципів адміністративно-правового регулювання, що повинні враховувати специфіку діяльності військових адміністрацій.

До спеціальних принципів адміністративно-правового регулювання діяльності військових адміністрацій пропонуємо віднести наступні принципи.

Основоположним у діяльності військових адміністрацій виступає принцип пріоритету національної безпеки та передбачає, що діяльність військових адміністрацій покликана в першу чергу на захист державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу та інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз. Наявність ризиків територіальної цілісності країни виступає критерієм правомірності при прийнятті військовими адміністраціями рішень, що мають наслідком тимчасове обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб.

Принцип динамічності управління, що полягає в обумовленій об'єктивними обставинами критичній необхідності швидкого реагування на загрози національної безпеки, забезпечення життєдіяльності населення та уникнення гуманітарної катастрофи. Цей принцип є одним із ключових принципів діяльності військових адміністрацій в умовах воєнного стану та передбачає можливість негайного прийняття рішень оминаючи тривалі бюрократичні процедури та здатність ефективно реагувати швидко адаптуючи управлінські рішення до нових обставин.

Воєнний стан детермінує посилення ролі центральної державної влади, формування системи ієрархії влади і підпорядкування. З цього витікає принцип централізації, що полягає в замкненості системи управління, консолідації владних повноважень у руках державних органів, покликаній в першу чергу на запобігання дезорганізації та ефективне управління. Принцип централізації проглядається безпосередньо в положеннях Закону України «Про правовий режим воєнного стану» де зазначається, що діяльність обласних та районних військових адміністрацій спрямовується, координується та контролюється Генеральним штабом Збройних Сил України з питань забезпечення оборони, громадської безпеки і порядку, захисту критичної інфраструктури, здійснення заходів правового режиму воєнного стану, а з інших питань – Кабінетом Міністрів України у межах своїх повноважень. Відповідно з ієрархією діяльність районних військових адміністрацій спрямовується, координується та контролюється в тому числі обласними військовими адміністраціями. А начальники районних військових адміністрацій наділяються повноваженнями з загального керівництва діяльністю військових адміністрацій населених пунктів.

Наступний принцип, прямо витікає із повноважень військових адміністрацій у прийнятті рішень з запровадження та здійснення заходів правового режиму воєнного стану, що обумовлюють тимчасові обмеження конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб. Конституція України встановлює вичерпний перелік прав, які можуть бути обмежені за умов воєнного стану, що гарантує державний контроль за дотриманням основоположних прав, які є недоторканими. Водночас слід наголосити, що при запровадженні обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб військові адміністрації мають дотримуватися принципу пропорційності, спрямованого на забезпечення у правовому регулюванні справедливого балансу між вимогами захисту особи та охороною суспільного інтересу, відповідно до якого цілі обмежень прав мають бути істотними, а засоби їх досягнення обґрунтованими і найменш обтяжливими для осіб, чий права обмежуються. Головною метою принципу пропорційності є захист обсягу та змісту фундаментальних прав і свобод особи від свавільного

впливу з боку публічних органів, а саме від їх надмірного впливу (у тому числі дискреційного характеру), необґрунтованої дискримінації, неналежного виконання ними своїх обов'язків щодо захисту цих прав і свобод [20 с. 91].

Враховуючи, що військові адміністрації утворюються для досягнення конкретної цілі, а строк їх існування обмежується дією воєнного стану та 30 днями після його припинення чи скасування доцільним буде окреслити принцип тимчасовості, як один із принципів адміністративно-правового регулювання діяльності цих державних органів. Принцип тимчасовості передбачає, що після завершення дії правового режиму воєнного стану мають бути припинені як юридичні особи, що дозволить уникнути узурпації влади.

Ще одним з важливих принципів, на яких повинна базуватися організація діяльності військових адміністрацій, є принцип доцільності, який полягає в тому, що при здійсненні адміністративно-управлінських функцій в межах своєї компетенції для досягнення цілей та завдань правового режиму воєнного стану чи публічного адміністрування військові адміністрації мають фокусуватися на виборі найбільш ефективної раціональної форми та способу вирішення питання об'єктивно оцінюючи реальні загрози.

Висновки. Принципи адміністративно-правового регулювання діяльності військових адміністрацій це об'єктивно обумовлені основоположні ідеї та закономірності, що детермінують зміст, напрямок та межі діяльності військових адміністрацій при реалізації ними повноважень відповідних місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, а також при запровадженні та здійсненні, в межах тимчасових обмежень конституційних прав і свобод людини і громадянина, а також прав і законних інтересів юридичних осіб, заходів правового режиму воєнного стану.

Запропоновано диференціювати принципи на загальні та спеціальні, що дозволить чітко розмежувати вихідні положення, притаманні усій системі публічного управління, та засадничі ідеї, що слугують підвалинами в адміністративно-правовому регулюванні діяльності військових адміністрацій, відображаючи особливості їх функціонування в умовах воєнного стану.

До загальних принципів віднесені принцип верховенства права, принцип законності, принцип юридичної визначеності, принцип заборони сва-

вілля, принцип дотримання прав людини, принцип заборони дискримінації, принцип рівності перед законом, принцип пріоритету прав і свобод людини, принцип відповідальності, принципи належного врядування, принцип прозорості та підзвітності.

Перелік спеціальних принципів включає принцип пріоритету національної безпеки, принцип

динамічності управління, принцип централізації, принцип пропорційності, принцип тимчасовості та принцип доцільності.

Безумовно запропонований перелік принципів адміністративно-правового регулювання діяльності військових адміністрацій не є вичерпним, враховуючи завдання, поставлені перед військовими адміністраціями, та потребує подальшого дослідження.

Список літератури:

3. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text> (дата звернення: 09.03.2025).
4. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 р. № 389-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text> (дата звернення: 09.03.2025).
5. Про утворення військових адміністрацій: Указ Президента України від 24.02.2022 № 68/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text> (дата звернення: 09.03.2025).
6. Мельник С.М. Адміністративно-правовий статус військових адміністрацій в Україні в умовах правового режиму воєнного стану. Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права. 2022. Випуск 6. С. 100–104.
7. Етимологічний словник української мови: В 7 т. – Т. 4: Н–П / Ред. кол.: О. С. Мельничук (гол. ред.), В. Т. Коломієць, Т. Б. Лукінова, Г. П. Півторак, В. Г. Скляренко, О. Б. Ткаченко; Укладачі: Р. В. Болдирев, В. Т. Коломієць, А. П. Критенко, О. С. Мельничук, Г. П. Півторак, А. Д. Пономарів, В. Г. Скляренко, І. А. Стоянов, В. А. Ткаченко, О. Б. Ткаченко, А. М. Шамота. НАН України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К.: Наукова думка, 2003. – 657 с.
8. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – К.; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. – 1728 с. – ISBN 966-569-013-2.
9. Філософський енциклопедичний словник / НАН України, Ін-т філософії імені Г. С. Сковороди; [редкол.: В. І. Шинкарук (голова) та ін.]. – Київ: Абрис, 2002. – VI, 742 с. 519.
10. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник. Харків: Консум, 2001. 656 с.
11. Береза В.В. Принципи діяльності Департаменту Кіберполіції Національної поліції України: теоретико-правові аспекти. Форум права. 2017. № 5. С. 44–48.
12. Юридична енциклопедія: у 6 т./редкол.: Ю.С. Шемшученко (відп. ред.), М.П. Зюблюк, В.П. Горбатенко та ін. Київ, 2003. Т. 5.
13. Адміністративне право України. Повний курс / В. Галунько, П., Діхтієвський, О. Кузьменко, О. Гулак та ін.; за ред. В. Галунька, О.Правоторової. Вид. 3-є. Херсон: ОЛДІ-ПЛЮС, 2020.
14. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник / За заг. ред. Р.С. Мельника. – К.: Ваіте, 2014. – 376 с.
15. Гуржій Т.О., Бодров Ю.О. Поняття та сутність принципів адміністративно-правового регулювання. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. 2023. Серія ПРАВО. Випуск 79: частина 2. С. 41–48.
16. Конституція України: Закон України від 09.04.1999 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://surl.li/tvugaa> (дата звернення: 09.03.2025).
17. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 28.06.1996 р. № 586-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14#Text> (дата звернення: 09.03.2025).
18. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21.05.1997р. № 280/97-ВР. URL: <https://surl.li/swsurl> (дата звернення: 09.03.2025).
19. Про оборону України: Закон України від 06.12.1991 р. № 1932-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1932-12#Text> (дата звернення: 09.03.2025).
20. Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію: Закон України від 21.10.1993 р. № 3543-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3543-12#Text> (дата звернення: 09.03.2025).
21. Про критичну інфраструктуру: Закон України від 16.11.2021 р. № 1882-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1882-20#Text> (дата звернення: 09.03.2025).
22. Євтошук Ю. О. Принцип пропорційності у практиці Конституційного Суду України. Вісник Конституційного Суду України. № 1. 2011. С. 90–101.

Liadnova O.V. PRINCIPLES OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL REGULATION OF THE ACTIVITIES OF MILITARY ADMINISTRATIONS

Purpose: The purpose of this article is to define and elaborate on the principles of administrative and legal regulation of military administrations. Methods: This scientific study was conducted using general scientific and specialized legal research methods, including the systemic-functional and dialectical methods. Results: The concept of the primary subject of this study – the principles of administrative and legal regulation of military administrations – has been identified. A differentiation of these principles into general and special categories has been proposed. The general principles of administrative and legal regulation of military administrations include the principles of the rule of law, legality, legal certainty, prohibition of arbitrariness, observance of human rights, non-discrimination, equality before the law, priority of human rights and freedoms, accountability, good governance, transparency, and accountability. The special principles of administrative and legal regulation of military administrations are proposed to include the principle of national security priority, the principle of dynamic governance, the principle of centralization, the principle of proportionality, the principle of temporality, and the principle of expediency. The essence of the special principles of administrative and legal regulation of military administrations has been examined. Furthermore, attention has been drawn to the absence of a clearly defined list of principles on which the activities of military administrations should be based. Discussion: The proposed list of principles undoubtedly requires further research and is of utmost importance for regulating the activities of military administrations and, consequently, for the effectiveness of public administration during martial law. The differentiation of principles proposed in this study allows for the systematization of the administrative and legal foundations of military administrations, enhances their efficiency, and ensures legal certainty in the context of martial law. At the same time, the special principles serve as the basis for further analytical work, contributing to the development of administrative law and the improvement of the public administration system in emergency situations.

Key words: principles, principles of law, administrative and legal regulation, military administrations, legal regime of martial law.